

معاونت بهداشت

مجموعه مداخلات اساسی بیماری‌های غیرواگیر
در نظام مراقبت‌های بهداشتی اولیه ایران
«ایران»

دستورالعمل اجرایی بهورز / مراقب سلامت

وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

معاونت بهداشت

دفتر مدیریت بیماری‌های غیرواگیر

۱۳۹۶

عنوان و نام پدیدآور : مجموعه مداخلات اساسی بیماری‌های غیر واگیر در نظام مراقبت‌های بهداشتی اولیه ایران (ایران): دستورالعمل اجرایی بهورز/مراقبت سلامت/نویسندگان احمد کوشا... [و دیگران]؛ زیر نظر علی‌اکبر سیاری؛ به سفارش وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، معاونت بهداشت، دفتر مدیریت بیماری‌های غیر واگیر.

مشخصات نشر : تهران: نشر مجسمه، ۱۳۹۶.

مشخصات ظاهری : ۷۰ ص: مصور (رنگی)، جدول (رنگی)، نمودار (رنگی)؛ ۲۲×۲۹ س.م.

شابک : ۹۶۲۵۸-۱-۹-۹۷۸-۶۰۰

وضعیت فهرست‌نویسی: قیفا

یادداشت : نویسندگان احمد کوشا، مهدی نجمی، علیرضا مهدوی هزاوه، علیرضا مغیثی، علی قنبری مطلق، شهین یاراحمدی،

محبوبه دینی، زهرا عبداللهی، احمد حاجبی، خسرو صادق‌نیت، علیه حجت‌زاده، عهدیه ملکی، علی اسدی، پریسا تریابی،

محمد مرادی، امین عیسی‌نژاد، بهزاد ولی‌زاده، عباس پریانی، معصومه ارجمندپور، الهام یوسفی.

موضوع : بیماری‌های مزمن -- ایران -- پیشگیری -- دستنامه‌ها

موضوع : Chronic diseases -- Iran -- Prevention -- Handbooks, manuals, etc :

موضوع : بیماری‌های مزمن -- ایران -- تشخیص -- دستنامه‌ها

موضوع : Chronic diseases -- Iran -- Diagnosis -- Handbooks, manuals, etc :

شناسه افزوده : کوشا، احمد، ۱۳۳۹-

شناسه افزوده : سیاری، علی‌اکبر، ۱۳۳۰-

شناسه افزوده : ایران. وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی. دفتر مدیریت بیماری‌های غیر واگیر

رده‌بندی کنگره : ۳۱۳۹۶: ۳۱۹/۸-۸۶۴۴ RA

رده‌بندی دیویی : ۶۰۹۵۵: ۳۶۰: ۱۹۶

شماره کتابشناسی ملی : ۴۰۳۰۰۰

مجموعه مداخلات اساسی بیماری‌های غیر واگیر در نظام مراقبت‌های

بهداشتی اولیه ایران (ایران)

دستورالعمل اجرایی بهورز/مراقبت سلامت

نویسندگان: دکتر احمد کوشا، دکتر مهدی نجمی، دکتر علیرضا مهدوی هزاوه، دکتر علیرضا مغیثی، دکتر علی قنبری مطلق، دکتر شهین یاراحمدی، دکتر محبوبه دینی، دکتر زهرا عبداللهی، دکتر احمد حاجبی، دکتر خسرو صادق‌نیت، علیه حجت‌زاده، دکتر عهدیه ملکی، علی اسدی، دکتر پریسا تریابی، دکتر محمد مرادی، دکتر امین عیسی‌نژاد، مهندس بهزاد ولی‌زاده، عباس پریانی، معصومه ارجمندپور، الهام یوسفی.

زیر نظر: دکتر علی‌اکبر سیاری

به سفارش: وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی- معاونت بهداشت - دفتر مدیریت بیماری‌های غیر واگیر

ناشر: مجسمه

نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۶

تیراژ: ۱۰۰۰۰ نسخه

چاپ و صحافی: طرفه

ناظر چاپ: آرش رحیم‌طایفه

شابک: ۹۶۲۵۸-۱-۹-۹۷۸-۶۰۰

قیمت: ۱۲۰۰۰ تومان

نشانی: تهران - خ انقلاب - خ دوازده فروردین - خ نظری غربی - شماره ۹۹ - واحد ۱۰

تلفن: ۶۶۹۷۲۷۵۱ - فکس: ۶۶۹۷۲۷۵۰

۱	پیشگفتار
۳	مقدمه
۶	برنامه پیشگیری و کنترل بیماری‌های غیرواگیر و عوامل خطر منتسب در PHC (ایراپن IrapEN)
۷	دستورالعمل ارایه خدمات
۸	ارزیابی میزان خطر ده ساله سکته‌های قلبی و مغزی کشنده یا غیرکشنده
۸	فراخوان و غربالگری گروه هدف
۹	نحوه محاسبه میزان خطر ده ساله سکته‌های قلبی و مغزی کشنده یا غیرکشنده با استفاده از نمودار
۱۱	گروه‌بندی افراد پس از ارزیابی میزان خطر ده ساله سکته‌های قلبی و مغزی و اقدامات مورد نیاز
۱۲	پیگیری و مراقبت بیماران و افراد در معرض خطر
۱۵	پیشگیری، تشخیص زودهنگام و غربالگری سرطان روده بزرگ
۱۵	ارزیابی
۱۵	تصمیم‌گیری و اقدام
۱۵	پیگیری و مراقبت بیماران
۱۸	پیشگیری، تشخیص زودهنگام غربالگری سرطان پستان
۱۸	ارزیابی
۱۸	تصمیم‌گیری و اقدام
۱۸	پیگیری و مراقبت بیماران
۱۹	پیشگیری، تشخیص زودهنگام و غربالگری سرطان دهانه رحم
۱۹	ارزیابی
۱۹	تصمیم‌گیری و اقدام
۲۰	پیگیری و مراقبت بیماران
۲۳	ثبت افراد مبتلا به سرطان
۲۳	ارزیابی
۲۳	تصمیم‌گیری و اقدام
۲۵	راهنمای بررسی عوامل خطر ۴ گانه (تغذیه نامناسب، کم تحرکی، مصرف دخانیات و الکل)
۲۶	بررسی از نظر وضعیت تغذیه
۲۶	سوالات ارزیابی الگوی تغذیه (توسط بهورز/ مراقب سلامت)
۲۹	بررسی سطح فعالیت بدنی
۲۹	پرسشنامه ۴ سوالی فعالیت بدنی
۳۱	ارزیابی آمادگی شروع فعالیت بدنی (پرسشنامه PAR-Q)
۳۱	تحلیل وضعیت آمادگی شروع فعالیت ورزشی
۳۱	آزمون‌های وضعیت آمادگی جسمانی (انعطاف‌پذیری، قدرت عضلانی، استقامت عضلانی)
۳۱	پیگیری و مراقبت
۳۳	بررسی از نظر مصرف دخانیات
۳۵	بررسی از نظر مصرف الکل
۳۶	پرسشنامه غربالگری اولیه درگیری با مصرف سیگار، الکل و مواد
۳۸	کارت پاسخ غربالگری اولیه
۳۹	دستورالعمل اجرا
۴۰	مراقبت و پیگیری
۴۳	دستورالعمل تکمیل کارت خطر سنجی، آزمایشات و اندازه‌گیری‌ها
۴۴	دستورالعمل تکمیل کارت خطر سنجی
۴۸	دستورالعمل آزمایش‌ها و اندازه‌گیری‌ها
۵۰	دستگاه اندازه‌گیری قند و چربی خون
۵۴	دستورالعمل آزمایش FIT (خون مخفی در مدفوع به روش ایمونوشیمی)
۵۹	اندازه‌گیری فشارخون
۶۰	اندازه‌گیری دور کمر
۶۱	اندازه‌گیری قد بیمار
۶۱	اندازه‌گیری وزن بیمار

پیشگفتار

پدیده‌های شهرنشینی و صنعتی شدن جوامع که با تغییرات وسیع در سبک زندگی همراه است، در کنار بهبود شاخص‌های بهداشتی که سبب افزایش میزان امید به زندگی شده است، مهم‌ترین عوامل افزایش بار بیماری‌های غیرواگیر بوده‌اند. بیماری‌های غیرواگیر، مسوول بیش از ۵۳٪ بار بیماری‌ها در سراسر جهان هستند و بیش از ۷۶٪ کل بار بیماری‌ها در ایران به بیماری‌های غیرواگیر اختصاص دارد. پایه پیشگیری از بیماری‌های غیرواگیر، شناسایی عوامل خطر اولیه و پیشگیری و کنترل این عوامل است.

شش میلیون از کل ۳۸ میلیون مرگ ناشی از بیماری‌های غیرواگیر در سنین کمتر از ۷۰ سال رخ می‌دهد و بیش از ۸۰٪ این مرگ‌ها در کشورهای در حال توسعه اتفاق می‌افتد. افزایش شیوع بیماری‌های غیرواگیر و ماهیت مزمن، پیشرونده و ناتوان‌کننده آن‌ها باعث بوجود آمدن مشکلات عدیده‌ای می‌شوند و متأسفانه نیروی مولد جوامع را به‌طور مستقیم در معرض خطر مرگ و میر، معلولیت و ناتوانی‌ها قرار می‌دهند. به دلیل هزینه‌های درمانی طولانی‌مدت و هزینه‌های بالای از جیب مردم، بیماری‌های غیرواگیر می‌توانند منجر به هزینه‌های کمرشکن سلامت و فقر شوند. لذا بیماری‌های غیرواگیر از مهم‌ترین موانع توسعه کشورها هستند. هزینه‌های سرسام‌آور ناشی از این بیماری‌ها هر نظام بهداشتی و درمانی را با چالش‌های عدیده‌ای روبرو می‌نماید.

چهار بیماری دیابت، فشارخون بالا، سرطان و بیماری‌های مزمن تنفسی به همراه چهار عامل خطر کم تحرکی، تغذیه ناسالم، مصرف الکل و دخانیات مهم‌ترین علل مرگ و میر ناشی از بیماری‌های غیرواگیر هستند که احتمال مرگ ناشی از بیماری‌های غیرواگیر را افزایش می‌دهند. به همین دلیل سازمان جهانی بهداشت کنترل این بیماری‌ها و عوامل زمینه‌ساز آن‌ها را به عنوان هدف اصلی برای کاهش ۲۵٪ مرگ و میر ناشی از بیماری‌های غیرواگیر تا سال ۲۰۲۵ تعیین کرده است. معاونت بهداشت از سال‌های دور تجارب ارزنده‌ای در اجرای برنامه‌های موفقیت‌آمیز برای پیشگیری و کنترل بیماری‌های دیابت و فشارخون بالا داشته است و بر مبنای این تجارب و دستورالعمل‌های جدید سازمان جهانی بهداشت و "سند ملی پیشگیری و کنترل بیماری‌های غیرواگیر و عوامل خطر مرتبط در جمهوری اسلامی ایران در بازه زمانی ۱۳۹۴ تا ۱۴۰۴"، همکاران عزیزم در دفتر مدیریت بیماری‌های غیرواگیر با همکاری سایر همکاران و مراکز معاونت بهداشت، بسته خدمت پیشگیری و کنترل چهار بیماری و چهار عامل خطر منتسب به آن‌ها را تهیه نمودند تا پس از اجرای مرحله یک و تعیین میزان قابلیت اجراء آن، در بسته خدمات سطح یک ادغام شود و در سراسر کشور سطوح بالاتر تحول سلامت در حوزه بهداشت به اجراء درآید.

امیدوارم به یاری خداوند و همت کلیه همکاران محترم در دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور طی دهه آینده، گامی بلند و استوار در راستای حفظ و ارتقای سلامت هموطنان عزیزمان در حیطه کاهش مرگ زود هنگام ناشی از چهار بیماری غیرواگیر و چهار عامل خطر منتسب به آن‌ها برداریم.

و من الله توفیق

دکتر علی اکبر سیاری

معاون بهداشت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی